

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(фахова вибіркова навчальна дисципліна)

Обґрунтування рішень і оцінювання ризиків

Розробник: Миколенко Інна Григорівна, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., доцент

Полтава 2023-2024 р.

Опис навчальної дисципліни та інформації про розробника

Назва навчальної дисципліни	Обґрунтування рішень і оцінювання ризиків
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Фахова вибіркова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин
Контактні дані розробника	<i>Викладач:</i> Миколенко Інна, доктор економічних наук, доцент <i>Контакти:</i> ауд. 474, навчальний корпус № 4, e-mail: inna.mykolenko@pdaa.edu.ua , тел. (0532)56-98-24, https://www.pdaa.edu.ua/people/mykolenko-inna-grygorivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність Освітня програма	075 Маркетинг ОПП Маркетинг
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Державне регулювання економіки, Економіка підприємства, Маркетинг, Міжнародна економіка, Проектний аналіз, Економіка та організація інноваційної діяльності, Потенціал і розвиток підприємства.

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни: полягає у формуванні знань і навичок стосовно підготовки та обґрунтування рішень з урахуванням невизначеності та ризику; сформуванню у студентів сучасне економічне мислення в умовах ринкової економіки, розширити їх знання щодо дії ринкового механізму в аграрному секторі.

Основні завдання навчальної дисципліни: засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів рішень; засвоєння методичних підходів щодо аналізу ризику та прийняття управлінських рішень в умовах ризику; засвоєння математичного апарата, необхідного для обґрунтування рішень та оцінювання ризиків; засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень і методичних підходів щодо виявлення, аналізу та управління ризиками; оволодіння навичками самостійного здійснення аналізу, ідентифікації та оцінювання ризику з використанням комп'ютерної техніки та сучасного програмного забезпечення; усвідомити, що економічні процеси зазнають впливу некерованих чинників та відбуваються в умовах невизначеності, конфліктності, принципової неможливості здійснення точних економічних прогнозів, необхідних для прийняття економічних рішень; формування нового економіко-математичного мислення, спрямованого на підготовку фахівців-економістів нової формації.

Компетентності для здобувачів вищої освіти:

загальні:

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 15. Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації, формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

фахові:

ФК 10. Здатність використовувати маркетингові інформаційні системи в ухваленні маркетингових рішень і розробляти рекомендації щодо підвищення їх ефективності.

ФК 16. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в сфері маркетингу з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Програмні результати навчання для здобувачів вищої освіти:

ПРН 9. Оцінювати ризики провадження маркетингової діяльності, встановлювати

рівень невизначеності маркетингового середовища при прийнятті управлінських рішень.

Програма та структура навчальної дисципліни

Тема 1. Сутнісна характеристика рішень.

Поняття господарських рішень та їхні ознаки. Сутність господарських рішень. Класифікація господарських рішень. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Визначення оптимальних форм подання та реалізації господарських рішень. Якість та ефективність господарських рішень. Основні параметри та показники якісного рішення. Умови забезпечення якості господарського рішення. Види ефективності господарських рішень. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень.

Тема 2. Технологія прийняття рішень підприємницької діяльності.

Необхідність прийняття господарських рішень. Процес прийняття рішень та його елементи. Етапи та процедури процесу прийняття рішень. Стилi прийняття рішень. Основні способи прийняття рішень. Корисні структурні схеми для прийняття рішень. Методи, що використовуються для формалізації моделей прийняття господарських рішень. Характер прийняття господарських рішень. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень. Основні чинники, що впливають на прийняття рішення. Умови прийняття господарських рішень залежно від ступеня визначеності інформації. Ранжирування умов прийняття рішень. Контроль за процесом виконання господарських рішень. Характеристика видів контролю. Закони й закономірності, що впливають на прийняття рішень. Загальні закони управління людиною. Закон інерційності людських систем. Закони зв'язку з зовнішнім середовищем. Соціально-психологічні та біопсихічні закони.

Тема 3. Методичні основи підготовки підприємницьких рішень.

Методи розроблення господарських рішень. Аналітичні, статистичні та математичні методи. Експертні методи та межі їх застосування. Види експертних оцінок. Сутність евристичного програмування та його різновиди. Евристичні методи групової та індивідуальної роботи. Ділові й організаційно-діяльнісні ігри. Метод сценаріїв. Сутність і види методу “дерево цілей”.

Тема 4. Обґрунтування рішень та оцінювання їх ефективності.

Обґрунтування господарських рішень. Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень. Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень. Головні принципи прогнозування господарських рішень. Сутність та принципи аналізу господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень та їхній інструментарій. Сфери застосування методів та інструментів прийняття господарських рішень. Можливі критерії: технологічні, технікоекономічні, ергономічні, соціологічні, психологічні, естетичні, соціальні, екологічні. Комплексне використання нормативних і дескриптивних моделей.

Тема 5. Прогнозування та аналіз рішень.

Мета прогнозування. Основні завдання прогнозування. Ключові принципи прогнозування господарських рішень. Основні джерела інформації для прогнозування. Сучасні математичні методи прогнозування господарських рішень.

Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.

Особливості функціонування підприємств за умов невизначеності. Сутність невизначеності та основні причини її появи. Видова класифікація невизначеності. Урахування чинника невизначеності в управлінні підприємством і засоби її зниження.

Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.

Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти 075 Маркетинг

Назва тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень.	16	2	2	12
Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності.	16	2	2	12
Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень.	18	2	4	12
Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.	18	2	4	12
Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень.	18	2	4	12
Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.	16	2	4	10
Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.	18	4	4	10
Усього годин	120	16	24	80

Оцінювання результатів навчання:

Форми контролю результатів навчання

Для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Маркетинг спеціальності 075 Маркетинг:

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	виконання вправ на практичних заняттях	розв'язування тестів	підготовка доповіді	виконання завдань сам. роб.	
ПРН 9. Оцінювати ризики провадження маркетингової діяльності, встановлювати рівень невизначеності маркетингового середовища при прийнятті управлінських рішень.	48	24	12	16	100
Разом	48	24	12	16	100

Форми, шкала та критерії оцінювання **результатів навчання** при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Маркетинг спеціальності 075 Маркетинг денної форми навчання 2020 року набору:

– виконання вправ на практичних заняттях – завдання на практичному занятті розраховані на групове виконання та письмові індивідуальні висновки (0-6 балів):

1 бал – потрібне повторне виконання;

2 бали – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість завдань частково забезпечивши відображення запланованих результатів навчання;

3 бали: здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань та демонструє досягнення половини запланованих результатів навчання;

4-5 бали – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі

несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань та демонструє досягнення більшої частини запланованих результатів навчання;

6 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє матеріалом, правильно вирішив усі завдання. Відповідь характеризує уміння виявляти та розв'язувати проблему, інтегрувати знання, повністю відображає визначені результати навчання.

– за розв'язування тестів (0-3 бала). 0 балів – понад 50% відповідей невірні; 1 бал – вірні понад 50 % відповідей; 2 бали – вірні 50-70%, 3 бали – вірні більше 70%.

– підготовка доповіді (0-6 балів) – здобувач готує доповідь за темою заняття або за підбирає тематику самостійно, враховуючи предмет дисципліни. Бали виставляються в залежності від змістовного наповнення доповіді. Не більше 2-х доповідей.

Форма проведення семестрового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства спеціальності 075 Маркетинг 2020 року набору:

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	виконання вправ на практичних заняттях	розв'язування тестів	підготовка доповіді	виконання завдань сам. роб.	
Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень.	6	3	6	2	11
Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності.	6	3		2	11
Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень.	6	3		2	11
Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.	6	3		2	17
Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень.	6	3		2	11
Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.	6	3		2	11
Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.	6	3		2	11
Разом	48	24	12	16	100

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 120 год.

Кількість кредитів –4,0.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни:

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту

плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Презентації.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Воронкова А. Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкуренто- спроможності підприємства: організаційний аспект : монографія. Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2018. 511 с.
2. Кондрашихін А.Б., Пепа Т.В. Теорія та практика підприємницького ризику: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 224 с.
3. Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків: підручник / С.М. Рогач, Н.А. Герасимчук, Т.В. Мірзоева, О.А. Томашевська. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 590 с.
4. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: підручник (перевидання) / Рогач С.М., Герасимчук Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. К.: ЦП «Компринт», 2020. 597 с.

Допоміжні

1. Areas Valentyna ARANCHIY, Oleksii ZORIA, Iona YASNOLOB, Svitlana ZORYA, Oleg GORB, Inna MYKOLENKO, Olha DYVNYCH, Valentyna CHUMAK, Liudmyla BRAZHNYK. Environmentally and Socially Oriented Investments on Sustainable Development of Rural. Journal of Environmental Management and Tourism. 2021. Vol. 12(2). P. 321 – 330. Doi:10.14505/jemt.v12.2(50).02. Indexed in [SCOPUS](https://www.scopus.com/authorId/detail.uri?authorId=57209540728) <https://www.scopus.com/authorId/detail.uri?authorId=57209540728> (Scopus).
2. Децентралізація управління публічними фінансами в Україні: монографія / [О.Ю. Амосов, М.М. Коваленко, І.Г. Миколенко та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. О.Ю. Амосова. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. 200 с.
3. Миколенко І.Г. Особливості систематизації умов забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 1. С. 369 – 374. (0,3 др. арк.).

4. Миколенко І.Г. Інноваційно-інвестиційна спрямованість сільськогосподарського підприємства в системі підвищення його конкурентоспроможності. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2021. № 1. С. 31-35. (0,3 др. арк.).
5. Миколенко І.Г. Напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарського підприємства в системі підвищення його конкурентоспроможності / Інна Григорівна Миколенко // *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 1. С. 368 – 374. ISSN 2415 – 8453. http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/ujae_2021_r01_a44.pdf (0,3 др. арк.).
6. Миколенко І.Г., Рогоза М.Є., Перебийніс В.І., Кузьменко О.К. Стратегії розвитку агропродовольчого комплексу в контексті економічної та енергетичної безпеки, 2021. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 3-8. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).3-8) http://www.venu-journal.org/download/2021/1/VENU_1-2021.pdf (0,3 др. арк.).
7. Миколенко І.Г. Стратегії конкурентного розвитку аграрних підприємств: механізми та інструментарій. Монографія. Харків: «Смугаста типографія», 2021. 320 с. (32 др. арк.).
8. Міненко С.І., Миколенко І.Г. Організаційні засади формування стратегій підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 2. С. 38-45. <file:///C:/Users/User/Downloads/7.2-38-45.pdf> (0,3 др. арк.).
9. Воронкова А. Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: монографія / А. Е. Воронкова ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2018. 511 с.
10. Воронкова А.Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: монографія; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2018. 511 с
11. Децентралізація управління публічними фінансами в Україні: монографія / [О.Ю. Амосов, М.М. Коваленко, І.Г. Миколенко та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. О.Ю. Амосова. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. 200 с.
12. Донець Л. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/22688-41-rizik-yakekonomchnakategorya.html>
13. Кречотун С. А. Обґрунтування господарських рішень у малому бізнесі / С. А. Кречотун // *Економіка розвитку*. 2018. № 3 (63). С. 28-31.
14. Латкіна С.А., Мешкова-Кравченко Н.В. Підприємницькі ризики в інноваційній діяльності підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнеснавігатор»*. Випуск 3-2 (46) 2018. С. 26-29. URL : http://www.businessnavigator.ks.ua/journals/2018/46_2_2018/06.pdf
15. Лук'янова В.В. Економічний ризик : [навч. посіб.] / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. Київ: Академвидав, 2017. 462 с.
16. Лук'янова В.В. Економічний ризик: Навчальний посібник / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. К.: Академвидав, 2017. 464с.
17. Mykolenko I. Part 2. Transformation of approaches to the management of socio-economic systems. *Konwerje społeczno-economiczne wspolczesnego społeczeństwa social and economic changes of contemporary socioety* : monograph. Opole, 2017. P. 124-129.
18. Мазаракі А.А., Мельник Т.М., Генералов О.В. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності: підручник. Київ, 2018. 312 с.
19. Мандич О.В., Науменко І.В., Миколенко І.Г. Особливості конкурентних стратегій розвитку підприємств України. *Social and Economic Changes of contemporary society: monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. P. 124-130.
20. Мандич О.В., Науменко І.В., Миколенко І.Г. Особливості конкурентних стратегій розвитку підприємств України. *Social and Economic Changes of contemporary society: monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. P. 124-130.
21. Миколенко І.Г. Стратегії конкурентного розвитку аграрних підприємств: механізми та інструментарій. Монографія. Харків: «Смугаста типографія», 2021. 320 с.

22. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / Т. С. Клебанова, О.В. Мілов, С. В. Мілевський та ін. Х. : Вид. ХНЕУ, 2018. 262 с.

23. Полінкевич О.М., Волинець І. Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 336 с.

24. Стешенко О.Д. Ризикологія: Навч. Посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.

25. Верещагіна Г.В., Плеханова Т.Є. Впровадження системи ризик-менеджменту на підприємстві в умовах інноваційної діяльності. Modern Economics. 2018. № 7. С. 41–51. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/7-2018/UKR/vereshchagina.pdf> (дата звернення: 28.08.2020)

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. <http://www.rada.kiev.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України
3. <http://www.bank.gov.ua> – офіційний сайт Національного банку України
4. <http://www.mlsp.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
5. <http://www.ukrstat.gov.ua> – сайт Головного управління державного комітету статистики України
6. <http://www.nbu.gov.ua> – сайт національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського